ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΔΙΑΣΗΜΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΜΠΑΝΙΑΝ, Ο ΛΕΒΗΤΟΠΟΙΟΣ, ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΙΟ ΔΙΑΣΗΜΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ποιό βιβλίο διαβάζεται περισσότερο στην Ἀγγλία. Τὰ παιδικὰ χρόνια τοῦ Μπάνιαν. Οἱ φόβοι του κι' ἡ ἀνησυχίες του. Οὐράνια ὁράματα καὶ φωνές. Πῶς ὁ Μπάνιαν ἔγινε προτεστάντης. Δώδεκα χρόνια μέσα στὴ φυλακή. Πῶς γράφτηκε ἕνα χριστούγεννα. κλπ.

ΕΤΑ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, τὸ βιβλίο ποὺ διαβάζεται περισσότερο στὴν Ἀγγλία εἶνε τὸ «Ταξεῖδι τοῦ Προσκυνητοῦ», τοῦ λεβητοποιοῦ Μπάνιαν. Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶνε τὸ δημοφιλέστερο Ἀγγλικὸ βιβλίο, γιατί ἐκφράζει μὲ τὸν ὡραιότερο τρόπο τὴν οὐσία τοῦ προτεσταντισμοῦ, δηλαδὴ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, τὴ λύτρωσί του ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, μὲ τὴ θεία χάριτα.

Ὁ Μπάνιαν, ὅπως ὅλοι οἱ μεγάλοι θρησκόληπτοι καὶ θεόπνευστοι, ὅπως ἡ Ἁγία Τερέζα, ὁ Φρὰ-Ἀντζέλικο κι' ἡ Ἰωάννα ντ' Ἄρκ, ἦταν μιὰ φύσις ἐξαιρετική. Παιδὶ ἀκόμα, ἔβλεπε ὀπτασίες, φρικτὰ ὁράματα τῆς κολάσεως, μὲ ὅλα τὰ βασανιστήριά της. Ἐνῶ ἔπαιζε μὲ τ' ἄλλα παιδιά, γινόταν ἄξαφνα, χωρὶς λόγο, σκεπτικὸς καὶ μελαγχολικός, νόμιζε πὼς ἦταν κολασμένος καὶ αὐτὸ τὸν ἀπέλπιζε τόσο πολύ, ὥστε εὐχόταν νὰ εἶνε δαίμονας, γιατὶ πίστευε ὅτι οἱ δαίμονες εἶνε μονάχα βασανιστὲς καὶ ὅτι στὸ κάτω τῆς γραφῆς, προτιμότερο εἶνε νὰ βασανίζῃ κανείς, παρὰ νὰ βασανίζεται.

Ἡ ἰδέα πὼς ἦταν κολασμένος, τὸν ἔκανε τιφλὸ στὶς πράξεις του, ἀκάθεκτο, ἄφοβο. Μιὰ μέρα σ' ἕναν κάμπο εἶδε ἄξαφνα μπροστά του ἕνα φεῖδι. Χωρὶς νὰ χάσῃ καθόλου τὴν ψυχραιμία του, τὸ χτύπησε δυνατὰ μὲ τὸ μπαστοῦνι του στὴ ράχη καὶ τὸ ζάλισε.

«Ὕστερα, διηγεῖται ὁ ἴδιος, τὸ ἀνάγκασα μὲ τὸ μπαστοῦνι μου ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του καὶ τοῦ ξερρίζωσα τὸ κεντρί του μὲ τὰ δάχτυλά μου. Ἔκανα δηλαδὴ μιὰ πρᾶξι τρελλή, κι' ἂν δὲν μὲ λυπότανε ὁ Θεός, σίγουρα θὰ μ' ὡδηγοῦσε στὸ θάνατο».

Ὅ,τι εἶχε σχέσι μὲ τὴ θρησκεία, μεθοῦσε, μάγευε, ἔκανε τὸν Μπάνιαν νὰ πέφτῃ σ' ἕνα εἶδος ἐκστάσεως. Ἰδίως αἰσθανόταν μιὰ παράφορη λατρεία γιὰ τοὺς παπάδες.

«Ἔφτανε μόνο νὰ ἰδῶ, γράφει, ἕναν ἱερέα, γιὰ νὰ νοιώσω ἕνα λίγωμα στὴν καρδιά μου, ἕνα θαυμασμό, ἕνα σέβας. Ναί, τέτοια ἀγάπη μοῦ ἐνέπνεαν οἱ παπάδες, ὥστε θάμουν ἱκανὸς νὰ ξαπλωθῶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους γιὰ νὰ μὲ τσακίσουν, θάμουν ἱκανὸς νὰ δώσω γιὰ χάρι τους καὶ τὴ ζωή μου ἀκόμα...».

Ἀπὸ παιδὶ ὁ Μπάνιαν, ἀγαποῦσε πολὺ νὰ χτυπᾶ τὶς καμπάνες. Μὰ ὅταν προσηλυτίστηκε στὸν προτεσταντισμό, βρῆκε ἀνεψιάδη τὴ διασκέδασι αὐτὴ καὶ τὴν ἔπαψε. Ὡστόσο, κάτι τὸν τραβοῦσε πάντα στὸ καμπαναρειό, κι' ἀνέβαινε, γιὰ νὰ βλέπῃ τοὺς ἄλλους νὰ χτυποῦν τὶς καμπάνες. Τότε ἔνοιωσε γιὰ πρώτη φορὰ τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς «φοβίας», νευρασθενείας γνωστοτάτης σήμερα καὶ καθωρισμένης ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη, ἡ ὁποία ὅμως στὴν ἐποχὴ τοῦ Μπάνιαν (17ος αἰὼν) ἦταν ἄγνωστη καὶ μυστηριώδης.

«Τὶς πρῶτες μέρες, γράφει, στεκόμουν ἀπάραχος στὸ καμπαναρειό. Μὰ ἔξαφνα μιὰ μέρα, δίχως νὰ ξέρω τὸ γιατί, σκέπτηκα, καθὼς κύτταζα τὶς πελώριες μπρούντζινες καμπάνες : «Καὶ ἂν πέσει καμμιὰ καμπάνα στὸ κεφάλι μου ;» Γιὰ νὰ εἶμαι περισσότερο ἀσφαλής, ἄλλαξα θέσι καὶ πήγαινα καὶ στεκόμουν κάτω ἀπὸ ἕνα χοντρὸ δοκάρι, τοποθετημένο διαγωνίως στὸ καμπαναρειό. Μὰ ὕστερα ἀπὸ λίγο καὶ πάλι σκέπτηκα ὅτι καθὼς ταλαντεύοτανε, ἂν ἔπεφτε ἡ καμπάνα, μποροῦσε νὰ χτυπήσῃ πρῶτα στὸν τοῖχο κι' ἀπὸ 'κεῖ νὰ πεταχτῇ ἀπάνω μου καὶ νὰ μὲ σκοτώσῃ, μολονότι βρισκόμουν κάτω ἀπὸ τὸ δοκάρι».

Γιὰ νὰ εἶνε λοιπὸν ἥσυχος, καθότανε στὴν πόρτα τοῦ καμπαναρειοῦ. Σκεφτόταν ὅτι ἂν ἔπεφτε καμμιὰ καμπάνα, θὰ πρόφταινε νὰ φύγῃ. Μὲ τὴ σκέψι αὐτή, ἀνέβηκε μερικὲς φορὲς ἀκόμα στὸ καμπαναρειό, χωρὶς νὰ τολμᾶ ὅμως νὰ προχωρήσῃ πέρα ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἔξαφνα ὅμως μιὰ μέρα σκέπτηκε : «Καὶ ἂν γκρεμιστεῖ καὶ τὸ καμπαναρειό ;»

«Ἡ σκέψι αὐτή, γράφει ὁ Μπάνιαν, σφηνώθηκε μὲ τέτοια δύναμι στὸ μυαλό μου, ὥστε δὲν τολμοῦσα πειὰ νὰ μένω πολλὴ ὥρα οὔτε στὴν πόρτα τοῦ καμπαναρειοῦ, καὶ ἀναγκαζόμουν νὰ φύγω, ἀπὸ τὸ φόβο μήπως πέσει πάνω στὸ κεφάλι μου τὸ καμπαναρειό...».

***

Τὶς οὐράνιες ὀπτασίες, τὶς ἀγγελικὲς φωνές, ποὺ συναντοῦμε στὴ ζωὴ τῆς Ἰωάννας ντ' Ἄρκ, τὶς συναντοῦμε καὶ στὴ ζωὴ τοῦ Μπάνιαν.

Μιὰ μέρα, ἐνῶ στὴν ἐκκλησία τῆς ἐνορίας του ὁ ἱερεὺς καυτηρίαζε τὸ χορό, τὶς βλαστήμιες καὶ τὰ παιχνίδια, τοῦ Μπάνιαν τοῦ ἦλθε ἔξαφνα ἡ ἰδέα ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ ἱερέως ἀπευθυνόταν σ' αὐτὸν καὶ μόνον, τὸν Μπάνιαν, καὶ γύρισε στὸ σπίτι του γεμάτος ἀγωνία. Μὰ ὅταν ὅμως ἔφαγε καὶ κουβέντιασε μὲ τοὺς δικούς του, σιγὰ-σιγὰ τοῦ πέρασε ἡ ἀγωνία. Βγῆκε ἔξω βρῆκε τοὺς φίλους του καὶ ἄρχισε νὰ παίζῃ τόπι. Εἶχε ρίξει μιὰ φορὰ τὸ τόπι κι' ἦταν ἕτοιμος νὰ τὸ ξαναρρίξῃ, ὅταν, ἔξαφνα, μιὰ φωνή, ποὺ τοῦ φάνηκε πὼς ἦρθε ἀπὸ τὸν οὐρανό, μπῆκε βαθειὰ στὴν ψυχή του : «Θέλεις, ἔλεγε ἡ φωνή, ν' ἀφήσῃς τὶς ἁμαρτίες σου καὶ νὰ πᾶς στὸν οὐρανό, ἢ νὰ κρατήσῃς τὶς ἁμαρτίες σου καὶ νὰ πᾶς στὴν κόλασι ;»

«Τρελλὸς ἀπὸ δέος, γράφει ὁ Μπάνιαν, κύτταξα τὸν οὐρανὸ καὶ τότε ἔγινε κάτι ποὺ ποτὲ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω : μοῦ φάνηκε ὅτι μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου ἔβλεπα τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ ὅτι ἐκεῖνος μὲ κύτταζε πολὺ θυμωμένος, σὰν νὰ μ' ἀπειλοῦσε πολὺ σοβαρὰ μὲ μιὰ αὐστηρότατη τιμωρία γιὰ ὅλες τὶς ἀνίερες πράξεις μου».

Ὡστόσο ὁ Μπάνιαν σκέφτηκε ὅτι ἡ ἁμαρτίες του ἦσαν πολὺ μεγάλες καὶ πὼς ὅ,τι κι' ἂν ἔκανε θὰ ἔμενε σίγουρα κολασμένος. Ἀποφάσισε λοιπὸν νὰ κάνῃ ὅ,τι τὸν εὐχαριστοῦσε καὶ ν' ἁμαρτάνῃ ὅσο πιὸ πολὺ μποροῦσε. Ξανάπιασε τὸ τόπι του, ξανάρχισε νὰ παίζῃ μὲ πάθος, καὶ βλαστημοῦσε συχνότερα καὶ βαρύτερα παρὰ ποτέ.

Ὕστερα ἀπὸ ἕνα μῆνα, καθὼς ξεστόμιζε κάποια βαρειὰ βρισιά, μιὰ γυναῖκα τὸν μάλωσε. Ὁ Μπάνιαν τότε μονομιᾶς σώπασε καὶ κατεβάζοντας τὸ κεφάλι του εὐχήθηκε νὰ ξαναγίνῃ ἕνα μικρὸ παιδάκι καὶ νὰ ξαναμάθῃ νὰ μιλῇ δίχως νὰ βλαστημᾶ.

«Ἀλλά, λέγει, σκέφτηκα πὼς ἤμουν τόσο συνηθισμένος πειὰ στὶς βλαστήμιες, ὥστε θὰ ἦταν περιττὸ νὰ ἐπιχειρήσω νὰ τὶς ξεμάθω. Δὲν θὰ τὸ κατώρθωνα ποτέ. Ἀλλά, καὶ 'γὼ δὲν ξέρω πῶς, ἔγινε κάτι ἀπὸ τὴ μέρα ἐκείνη, ὥστε ἔπαψα νὰ βλαστημῶ, τόσο, ποὺ κι' ἐγὼ ἀποροῦσα γιὰ τὴ μεγάλη μου αὐτὴ ἀλλαγή...».

Ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς Μπάνιαν

***

Ἡ ζωὴ τοῦ Μπάνιαν ἦταν ἕνα ἀδιάκοπο μαρτύριο. Γυιὸς ἑνὸς καζανᾶ, πλανόδιος καζανᾶς καὶ ὁ ἴδιος, ἦταν τόσο φτωχός, ὥστε αὐτὸς καὶ ἡ γυναῖκα του μαζὺ δὲν εἶχαν μήτε ἕνα πηροῦνι, μήτε ἕνα πιάτο. Στὴν παιδική του ἡλικία εἶχε μάθει μερικὰ κολυβογράμματα, μὰ ὅταν μεγάλωσε λησμόνησε ἐντελῶς σχεδὸν ὅ,τι εἶχε μάθει.

Μέσα στὴ φτώχεια αὐτή, μέσα στὶς φριχτὲς αὐτὲς στερήσεις, ὁ Μπάνιαν εἶχε μιὰ παρηγοριά : τὰ ὁράματα. Ἔβλεπε ὧρες, μέρες ὁλόκληρες, ἀδιάκοπα μπροστά του, τὸν Χριστό, τὴν Παναγία, διαφόρους ἁγίους. Τὴ νύχτα ἡ γυναῖκα του τὸν ἄκουγε νὰ βογγᾶ καὶ ν' ἀναστενάζῃ. Μὰ ὅταν ξυπνοῦσε, δάκρυα χαρᾶς πλημμύριζαν τὰ μάτια του.

—Μιλοῦσα μὲ τὸ Χριστό, τῆς ἔλεγε.

Καὶ ἀμέσως σηκωνόταν, ἔβγαζε ἀπὸ ἕνα σάκκο δυὸ ἱερὰ βιβλία, μιὰ «Κατήχησι» καὶ «Τὸν τρόπο τοῦ ἁπλοῦ ἀνθρώπου γιὰ ν' ἀνέβῃ στὸν οὐρανό», καὶ τὰ διάβαζε συλλαβιστά, ὥς τὸ πρωί.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόμβελ, ὅταν οἱ καθολικοὶ ξαναπῆραν τὴν ἐξουσία, ὁ Μπάνιαν, ὡς διαμαρτυρόμενος, κλείστηκε στὴ φυλακή, σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ φρικαλέες φυλακὲς τοῦ Λονδίνου. Δώδεκα ὁλόκληρα χρόνια ἔμεινε μέσα ἐκεῖ, ἔχοντας ὡς μόνη παρηγοριὰ τὸ διάβασμα τῆς Γραφῆς καὶ τῶν βίων τῶν πρώτων χριστιανῶν μαρτύρων.

Ὅταν βγῆκε ἀπὸ τὴ φυλακή, ὁ Μπάνιαν ἔγραψε τὸ «Ταξεῖδι τοῦ Προσκυνητοῦ». Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶνε τὸ ἔπος τοῦ ἐξιλασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα μὲ τὴ θεία χάριτα, ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὡραῖα, τὰ πιὸ ποιητικά, τὰ πιὸ ἐμπνευσμένα θρησκευτικὰ βιβλία...

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

—Ἡ κολακεία εἶνε ἕνα κίβδηλο νόμισμα καὶ κάνει φτωχὸν ἐκεῖνον ποὺ τὴν ἔχει.

—Πρέπει νὰ δείχνουμε εὐγένεια καὶ πρὸς ἐκείνους ἀκόμα, ποὺ δὲν εἶνε εὐγενεῖς ἀπέναντί μας.

—Τὸ καλύτερο μέσο γιὰ ν' ἀπαλλαγῇ κανεὶς ἀπὸ ἕναν ἐχθρό, εἶνε νὰ τὸν κάνῃ φίλο του.

—Οἱ σοφοὶ ἄνθρωποι μορφώνονται ἀπὸ τὸ λόγο, οἱ ἁπλῶς ἔξυπνοι ἀπὸ τὴν πεῖρα καὶ οἱ ἀμαθεῖς ἀπὸ τὴν ἀνάγκη.

—Ἡ χαρτοπαιξία μᾶς ἁφαιρεῖ τρία πράγματα : τὸν καιρό, τὸ χρῆμα καὶ τὴν ὑπόληψη.